

Hallituksen esityksestä eduskunnalle laeiksi jätelain ja harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain 6 § muuttamisesta

Lausuttu lausuntopalvelussa 30.4.2026

Kommentoimme hallituksen esitysluonnosta erityisesti tekstiilituotteiden ja – jätteen näkökulmasta.

Suomen Punaisen Risti pitää esityksen tavoitteita harmaan talouden torjumiseksi sekä jäte- ja materiaalivirtojen läpinäkyvyyden parantamiseksi kannatettavina.

Esityksellä toimeenpannaan osa kiertotalouslakia valmistelleen työryhmän esityksistä.

Kiertotalouden etusijajärjestyksen (jätehierarkia) mukaan uudelleenkäyttöä tulee priorisoida kierrätykseen nähden. Tämä on myös jätelain sekä EU- lainsäädännön lähtökohta.

Esityksen valmistelussa, kuten kiertotaloustyöryhmän työskentelyssä muutoinkin, on painottunut jäte- ja kierrätysalan näkökulma. Jatkossa on tärkeää varmistaa, että uudelleenkäytön toimijat ovat mukana sääntelyn kehittämisessä, jotta sääntely tukee etusijajärjestyksen toteutumista käytännössä.

Lajittelu- ja erilliskeräysvelvollisuudet (15 § ja 15 c §)

Esityksessä 15 §:ssä säädettäisiin yleisestä velvollisuudesta kerätä lajiltaan ja laadultaan erilaiset jätteet toisistaan erillään etusijajärjestyksen toteuttamiseksi. On hyvä, että jätteiden lajittelua edistetään yleisellä lajitteluvelvollisuudella.

Säädöstä tulisi kuitenkin vielä täydentää kieltämällä uudelleenkäyttökelpoisten (ei vain uudelleenkäytön valmisteluun soveltuvaa) tuotteiden kerääminen seka- tai energiajätteinä.

Nykyisin jätteiden joukkoon ohjataan myös paljon jo sellaisenaan uudelleenkäyttökelpoisia tuotteita, ja kiertotalouden etusijajärjestyksen toteutumiseksi tähän tulisi jätelaissa puuttua konkreettisella kiellolla.

Lisäksi lajittelu- ja erilliskeräysvelvollisuus tulisi myös muotoilla jätehierarkian mukaisesti niin, että erilliskerätty jäte on ensisijaisesti valmistettava uudelleenkäyttöön, ja toissijaisesti mahdollisimman korkealaatuiseen kierrätykseen.

Hallituksen esityksessä ei esitetä muutettavan jätelain määritelmiä eikä oteta kantaa EU:n jätedirektiiviin, jonka mukaan kaikki tekstiili, pl. henkilökunnan vastaanottama ja suoraan myyntiin kelpaavaksi arvioima tekstiili, luokitellaan jätteeksi. Tämän takia jätelain määritelmä "uudelleenkäytön valmistelu" ("jätteen tarkistamiseksi, puhdistamiseksi tai korjaamiseksi toteutettavaa toimintaa, jolla käytöstä poistettu tuote tai sen osa valmistellaan siten, että se voidaan käyttää uudelleen ilman muuta esikäsittelyä") on tekstiilien osalta epäselvä, koska sen voidaan EU-lainsäädännön valossa tulkita koskevan kaikkea tekstiiliä, myös uudelleenkäyttöön sopivaa.

Kun tekstiilien keräystä ei esityksessä käsitellä erikseen, johtaa se oikeudelliseen epäselvyyteen ja voi johtaa tilanteeseen, jossa uudelleenkäyttötoimijat rinnastetaan jätehuollon palveluntarjoajiin, mikä ei vastaa toiminnan luonnetta. Mikäli näin olisi, uudelleenkäyttötoimijoihin tulisivat sovellettavaksi esimerkiksi myös ainakin esityksen 21b§ (Jätehuoltopalveluiden laatuvaatimukset ja palveluita tarjoavan neuvontavelvollisuus.) sekä 100§ (Ilmoitus keräystoiminnasta jätehuoltorekisteriin).

Esityksessä tulee selvästi ottaa kantaa tekstiilien luokitteluun, ja määritellä uudelleenkäyttötoimijan kokonaisuus (myymälä ja siihen liittyvät keräyslaatikot) henkilökunnan vastaanottamaksi. Kun mainittu uudelleenkäytön toimija lajittelee ja arvioi lahjoitukset ammattimaisen prosessin mukaan, sitä ei tarvitse tehdä asiakasrajapinnassa. Usein myymälä kerää lahjoituksia sekä myymälätiloissa keräyspisteisiin että myymälän vastuulla oleviin lahjoituslaatikoihin. Lahjoitusten käsittelyprosessissa ammattilaiset lajittelevat ja arvioivat uudelleenkäyttöön tarkoitetut lahjoitukset. Näin kuluttajien lahjoittamia uudelleenkäyttökelpoisia tuotteita ei tarvitse missään vaiheessa luokitella jätteeksi, eikä oikeudellista epäselvyyttä synny. Lahjoitusmäärät ovat suuria, joten jokaisen yksittäisen lahjoituksen välitön arviointi lahjoituksen antamisen yhteydessä ei ole realistista. Ensisijainen vastuu arvioinnista on lahjoittajalla ja pääsääntöisesti kuluttajat eivät lahjoita jätettä. Tekstiilien osalta asiasta tulee tehdä

lakiin poikkeusäännös, joka mahdollistaa erilliskeräyksellä kerätyn tekstiilin käsittelyn uudelleenkäyttöt tuotteina, vaikka ne olisi kerätty muutoin kuin suoraan myymälässä.

15 c§:ssä säädettäisiin, että kierrätyskelpoista tai uudelleenkäytön valmisteluun soveltuvaa jätettä ei saisi kerätä energijätteenä. Eesityksen lähtökohta on kannatettava. Se jättää kuitenkin avoimeksi kysymyksen, miten toimitaan sellaisen sinänsä uudelleenkäyttöön soveltuvan tuotteen kanssa, jota kukaan ei halua. Tuotteita ole mahdollista varastoida ikuisesti tai järjestää esimerkiksi laajaa ilmaisjakelua, koska tekstiilituotteita on yksinkertaisesti liikaa. On epäselvää, miten tällaisista tuotteista päästään eroon muutoin kuin toimittamalla se kaatopaikalle, vaikka sen hyödyntäminen energiana olisi yhteiskunnan kannalta hyödyllisempää. Pykälään tulee lisätä mahdollisuus poiketa kiellosta, mikäli se on jätehierarkian kannalta paras tulos.

93 §. Jäteneuvonta ja -tiedotus

Eesitys pakollisesta jäteneuvonnasta on kannatettava. Keräysviestinnän selkeys on keskeistä. Mikäli sääntely ohjaa toimijoita vastaanottamaan kaikenlaista tekstiiliä, vaarana on, että kuluttajien käsitys lahjoituskelpoisuudesta hämärtyy ja uudelleenkäyttökelpoisen materiaalin laatu heikkenee.